

Een nieuw produkt van het CBS (II)

Van Herwaarden noemt het CBS "een goudmijn, die systematischer ontgonnen zou moeten worden; het CBS zou meer aan produktontwikkeling moeten doen". Hij wordt op zijn wenken bediend, want het *Jaarboek inkomen en consumptie* (JIC) is een van de resultaten van een nieuw publicatiebeleid. Dat komt tegemoet aan de suggesties van Van Herwaarden, namelijk het aanbrengen van een duidelijke scheiding tussen publicaties bestemd voor deskundige gebruikers van statistische gegevens en publicaties voor een breed publiek.

Het JIC, een publicatie met globale cijfers over inkomen en consumptie behoort tot de tweede categorie, de publicaties voor een breed publiek. Het is een type waarvan het CBS er al een toenemend aantal publiceert, zoals het *Zakboek verkeers- en vervoersstatistieken*, het *Zakboek onderwijsstatistieken*, de *Landbouw- en tuinbouwcijfers*, het *Vademecum gezondheidsstatistiek* en de *Algemene milieustatistiek*.

De prijsstellingen van CBS-publicaties zijn zodanig dat er voor deskundige gebruikers geen drempel wordt opgeworpen. Tevens wordt daarbij rekening gehouden met een zekere kostendekking, waarnaar het CBS als overheidsorganisatie moet streven. Publicaties voor een breed publiek worden daarentegen zo goedkoop mogelijk gehouden. In sommige gevallen gebeurt dit ook door de bepaling van een maximale omvang; voor boekjes als het JIC ligt dit op 75 à 100 pagina's. De vergelijking met het Statistisch jaarboek gaat echter volledig mank. De verkochte oplage van beide boekjes lopen zover uiteen dat de prijsstelling niet zonder meer vergeleken mag worden.

De 'funfactor' is beter aan te brengen in zogenaamde themaboekjes, een ca-

tegorie publicaties die het CBS wil maken naar aanleiding van bepaalde onderwerpen die als maatschappelijke problemen naar voren komen. Ze hebben als kenmerk dat ze eenmalig zijn en in die zin ad hoc. Een voorbeeld is het boekje *Mannen en vrouwen naast elkaar*, waarin de maatschappelijke positie van vrouwen met die van mannen vergeleken wordt.

Gegevens op diskette

Aan de suggestie van Van Herwaarden publicaties op diskette – of in bredere zin in machineleesbare vorm – uit te geven, wordt hard gewerkt. Tot nu toe werden gegevens op diskette en band voor het merendeel 'op maat' verstrekt. Van tevoren wordt bepaald welke informatie men precies wenst en welke prijs daarvoor berekend wordt. Publicaties op diskette bevatten min of meer dezelfde informatie als de gedrukte versies. Publicatiebestanden – op magneetband of diskette – bevatten statistische gegevens die zijn afgeleid uit werkbestanden van het CBS. Een aantal publicatiebestanden wordt op reguliere basis geproduceerd. Begin volgend jaar zal het CBS met een overzicht van dergelijke publicaties komen.

Andere verspreidingen van statistische gegevens in deze categorie zijn Teletekst en Viditel. Op Teletekst heeft het CBS een vaste pagina (pagina 503). Hierop verschijnt dagelijks een statistisch nieuwsbericht. Het CBS neemt deel aan Viditel, het openbare videotextsysteem van de PTT. Via de telefoonlijn kan informatie, die in de PTT-computer is opgeslagen, op een beeldscherm zichtbaar worden gemaakt. De

pagina's van het CBS bevatten actuele cijfers over bijna alle maatschappelijke verschijnselen. Bij elk onderwerp wordt verwezen naar de publikatie(s) waarin de informatie gedetailleerd te vinden is. Door pagina 360 van Viditel op te roepen, komt men terecht bij het begin van de zoekstructuur van de beschikbare CBS-informatie.

Hoewel de elektronische informatie-verschaffing de komende jaren snel belangrijker zal worden, zullen gedrukte publicaties voorlopig nog wel het belangrijkste medium blijven. Om gebruikers van statistische gegevens inzicht te geven in de veelheid van publicaties die het CBS verstrekt, worden het *Systematisch overzicht van de CBS-publicaties* en de *CBS-gids* samengesteld.

Het Systematisch overzicht van de CBS-publicaties bevat een overzicht van het volledige publicatieprogramma dat door het CBS wordt verzorgd. Deze brochure verschijnt eenmaal per jaar. Aanvullingen met de titels van recent verschenen publicaties verschijnen maandelijks. Een abonnement op de brochure en de aanvullingen is gratis.

Voor het toegankelijk maken van de veelheid aan statistische informatie waarover het CBS beschikt, is de 'CBS-gids' samengesteld. In deze gids leidt een alfabetisch onderwerpenregister naar de publikatie(s) waarin cijfers over het gezochte onderwerp zijn opgenomen. Bovendien verwijst de gids naar de hoofdafdeling die de informatie verzamelt en publiceert. De CBS-gids verschijnt om de twee jaar.

Statistisch bulletin

De snelste manier voor het CBS om resultaten van statistisch onderzoek openbaar te maken is het aanbieden van een persbericht aan het Algemeen Nederlands Persbureau (ANP). Het ANP verspreidt het CBS-bericht onder zijn abonnees (kranten, radio, televisie). Het Statistisch bulletin dat het CBS eenmaal per week uitgeeft, bevat eveneens resultaten van recent statistisch onderzoek op alle terreinen waarop het CBS werkzaam is. Zodra statistische uitkomsten openbaar zijn gemaakt, kunnen aan belangstellenden meer gedetailleerde gegevens worden verstrekt. Een keer per maand verschijnt met het *Statistisch bulletin* het *Conjunctuurbericht*, een overzicht van recente ontwikkelingen in de economie.

Zoals hierboven gesteld behoort het JIC tot een categorie publicaties die onderdeel uitmaakt van een publicatiepakket van het CBS dat ruwweg verdeeld kan worden in overzichtspublicaties met globale cijfers en publicaties met gedetailleerde uitkomsten.

Overzichtspublikaties

Overzichtspublikaties zijn niet gedetailleerd, maar brengen cijfers bij elkaar die op een groot aantal verschillende terreinen liggen.

Het *Statistisch jaarboek* geeft ieder jaar actuele cijfers over vrijwel alle aspecten van onze samenleving. Het CBS geeft ook een Engelstalige versie uit. Het *Regionaal statistisch zakboek* verschaft gegevens per provincie, gemeente enzovoort. Het Maandschrift geeft maandelijks recente cijfers van ruim 600 reeksen met een vergelijking over de laatste vijf jaar. *90 Jaren statistiek in tijdreeksen* is een publikatie met een brede benadering die voorziet in een vergelijking van circa 1.700 tijdreeksen. Hierin wordt het verloop van de meest uiteenlopende onderwerpen over bijna een eeuw zichtbaar. Naast het Statistisch jaarboek met cijfers over vrijwel alle werkterreinen van het CBS, zijn er de jaarboeken met globale cijfers over één of een beperkt aantal werkterrein(en) waarvan het jaarboek *Inkomen en consumptie* een nieuw voorbeeld is.

Ten slotte zijn er samenvattende overzichten waarin gegevens van een aantal specialistische publikaties zijn bijeengebracht, zoals over de zakelijke dienstverlening, de industrie en de horeca. Van deze zogenaamde 'samenvattende overzichten' is er slechts een beperkt aantal. Een voorbeeld is het *Samenvattend overzicht van de industrie*.

Gedetailleerde uitkomsten

Er zijn zo'n driehonderd publikaties met gedetailleerde uitkomsten die over het algemeen periodiek verschijnen. De jaarpublikaties bevatten gedetailleerde uitkomsten over één bepaald onderwerp. Ze bevatten korte en langere artikelen die aangevuld worden met figuren en tabellen. Voorbeelden zijn publikaties over overdrachten en verpachtingen van landbouwgronden, automatisering, consumptief krediet, gezondheid, onderwijs, inkomsten en uitgaven van de overheid, faillissementen en inkomensverdeling. Een bijzondere categorie vormen de maand- en kwartaalpublicaties. In de maandpublicaties staan overwegend tabellen met een korte toelichting. Daarnaast worden ook kleine artikelen opgenomen. Er zijn maand statistieken voor de bevolking, binnenlandse handel en dienstverlening, bouwnijverheid, buitenlandse handel, financiewezen, gezondheid, industrie, landbouw, prijzen, verkeer en

vervoer. Daarnaast verschijnt er een sociaal-economische maandstatistiek met een supplement met artikelen (circa zes per jaar). Indien er per kwartaal geëquiverd wordt, verschijnt er een kwartaal publikatie. De opzet daarvan is te vergelijken met een maandelijke publikatie. Er zijn kwartaalstatistieken op het gebied van energie, milieu, onderwijs, rechtsbescherming en veiligheid, en Nationale rekeningen.

Eén van de doelstellingen van het nieuwe publikatiebeleid was de maand- en kwartaalpublicaties sneller dan voorheen te produceren en te publiceren. Er werden daarom stringente eisen gesteld aan de maximale omvang. Voor het overgrote deel van de gewone jaarpublikaties ging ook gelden: relatief dunner, eenvoudiger (van belang voor de prijsstelling) en vooral sneller. (Hierbij nam wel het aantal titels iets toe, want het was niet de bedoeling minder te publiceren).

Overige publikaties

Het CBS geeft ook wetenschappelijke publikaties uit. In de CBS-rapporten, de Statistische onderzoeken en CBS select staan analyses en artikelen over ontwikkelingen op het gebied van de statistiek en over methodologie. Het *Statistisch magazine* (een kwartaaltijdschrift) bevat bewerkte versies van artikelen die al in andere CBS-publikaties zijn verschenen. De belangrijkste ontwikkelingen op het gebied van de ambtelijke statistiek worden ten slotte geschetst in een Engelstalig kwartaalblad: *Netherlands official statistics*.

Het CBS publiceert ook overzichten van indelingen, naamlijsten, classificaties en dergelijke. Voorbeelden zijn:

- de Standaard Bedrijfsindeling (SBI): een rubricering van bedrijven met voor alle rubrieken een code;
- de Standaard Onderwijsindeling (SOI): een codelijst die ruim 6.500 opleidingen bevat;
- de Standaard goederennomenclatuur (SGN);
- de Beroepenclassificatie;
- de Plaatsnamenklapper.

Inlichtingen op maat

Daarnaast is natuurlijk het geven van 'inlichtingen op maat' telefonisch, schriftelijk, via de bibliotheek een belangrijke vorm van statistische informatieverschaffing.

Het verstrekken van inlichtingen is een belangrijke activiteit van het CBS.

In beide CBS-vestigingen is een bibliotheek met leeszaal die voor iedereen toegankelijk is. De collectie omvat voornamelijk statistische publikaties; niet alleen van het CBS, maar ook van andere instellingen in Nederland. De collectie omvat ook publikaties van de belangrijkste statistische bureaus in het buitenland en van internationale organisaties. In het nationale en internationale bibliotheekbestel neemt de CBS-bibliotheek een unieke positie in. De bibliotheek beschikt namelijk over een complete collectie van de Nederlandse ambtelijke statistiek.

U kunt het CBS ook telefonisch om inlichtingen en adviezen vragen. Is de vraag eenvoudig te beantwoorden, dan krijgt u meestal nog dezelfde dag antwoord. In de regel worden voor deze vorm van dienstverlening geen kosten in rekening gebracht. Is de beantwoording van een vraag bewerklijker, dan worden eventueel kosten in rekening gebracht.

De routinematige verstrekking van statistische inlichtingen is gedecentraliseerd bij de bibliotheek en bij diverse hoofdafdelingen die statistieken produceren. Hiertoe behoort ook de advisering van afnemers (welke cijfers zijn beschikbaar? Hoe kunnen die cijfers gebruikt worden?). Soms kunnen aanvullende adviezen op statistisch gebied worden gegeven. Ook deze dienstverlening is in het algemeen gratis.

B. Erwich

De auteur is hoofd van de afdeling Publikaties en Statistische Informatieverschaffing van het CBS.